

Aan: de heer J. van der Borden,
secretaris van de Stichting
BEHOUD van MONUMENTALE KERKEN
in Alkmaar,
Kennemerstraatweg 33,
1814 GB Alkmaar

W. Haakma Wagenaar,
kunsthistoricus/
restaurateur,
Kleiburg 806,
1104 EA A'dam ZO

Amsterdam 2 oktober 1996

betreft: **Koororgel Laurenskerk**, toelichting bij het daaraan
uitgevoerde werk en de verrekening daarvan

Geachte Heer van der Borden,

Volgens de opdracht van 16 juli jl. is op 22 juli een begin gemaakt met het restauratiewerk aan de orgelkast binnen de in mijn brief van 29 juni jl. omschreven beperkingen. Omdat de steiger op maandag 12 juli al moest worden afgebroken was het niet mogelijk het gehele minimum-programma uit te voeren. Bovendien bleken de twee los op de kast geplaatste spitse zijtorentjes, waarmee wij zouden beginnen, door vroeger slordig herstel vervormd en dermate labiel dat wij ons ook met het verhelpen van die mankementen hebben moeten bezighouden. Het een en ander is op 27 augustus bekeken en besproken met het Hoofd van het Bureau Monumentenzorg en Archeologie, de heer P. Verhoeven, op de zolder van de kosterij waar de zijtorens met enige losse onderdelen daarvan door mij op 12 augustus naartoe zijn gebracht.

Bij het verwijderen van de grijze verflagen op de afgenomen zijtorens om de afwerking uit 1651 weer in het zicht te brengen stuitte wij op een eerste tegenvaller. De grijze verf, die op zo veel plaatsen al spontaan was losgeraakt, kon van alle naar boven gerichte vlakken gemakkelijk worden weggenomen maar bleek op de verticale en naar beneden gerichte vlakken vast op het geel gehecht. Gelukkig kwamen die bewerkelijke onderdelen vrijwel even mooi tevoorschijn.

Tweede tegenvaller was de al genoemde gammele staat van beide torens.

De in pinakels eindigende stijlen stonden niet meer te lood

doordat de lichte plankjes die onderin een horizontaal verbindingskruis vormen bij vroeger herstel in verkeerde positie opnieuw waren vastgespijkerd. Van de linkertoren was de platliggende diagonaal daarbij beurs gespijkerd en vervormd. Een vroeger aanwezige horizontale verbinding tussen de achterste twee stijlen was hier verdwenen en vervangen door een zware vurenhouten klos tegen de twee voorste. Door dit grof getimmer was de oorspronkelijke spijker, die de rechter frontstijl ter plaatse van de pinakel aan het bodemplankje onder de spits had verbonden, gebroken.

De gespiegelde driepasbogen tussen de stijlen van de spits (front en linkerkant) waren gebarsten en door breuk van de oorspronkelijke spijkers naar buiten gedrukt en later in die stand met draadnagels gefixeerd. De vervorming van de boogjes is tijdens vroeger herstel ontstaan doordat de stijlen in verkeerde stand op de bodemplank werden vastgenageld.

De ezelsruggen met hun hogels (front en linkerkant) en de als losse onderdelen daaraan bevestigde toten waren door het bijspijkeren op verschillende plaatsen gebarsten. Bovendien bleek de achterstevoren herplaatste toot in de linkerkant afkomstig uit de rechterkant van de andere toren waar nu twee toten van ongeverfd multiplex (1939) in de ezelsrug hangen.

Aan de mankementen in de linkertoren is het volgende gedaan:

- *diagonaal verbindingskruis*: beurse platliggende diagonaal (met verfsporen van 1651) uitgenomen, zware klos (1939) verwijderd. Stijlen te lood gezet, posities tijdelijk gefixeerd met panlatten en lijmklemmen. Eiken copie van de beurse plank gemaakt en in de positie van de oorspronkelijke bevestigd met bamboe deuvels en epoxylijm inplaats van spijkers, de andere opstaande diagonaal gespalkt met eiken lat tussen de twee stijlen en aan de oude diagonaal verbonden met bamboe deuvels. De platliggende diagonaal op het kruispunt aan de spalk bevestigd met twee bamboe deuvels. Ter versteviging van het geheel zijn de voorste stijlen met een aande achterzijde met bamboe

deuvels bevestigd eiken latje verbonden, het achterste stel door eenzelfde latje aan de voorkant.

- *frontstijlen*: als vervanging/ontlasting van de verbinding bovenaan met de bodemplank onder de spits, zijn via de casement-groeven in de pinakels gaten geboord tot in de achterliggende zwikken van de kruisverbinding onder de bodemplank. Hierin zijn bamboe deuvels met epoxylijm aangebracht.

- *stijlen van de spits*: met behoud van de op de bodemplank aanwezige gebroken kruisverbinding zijn de stijlen op de meetkundige diagonalen tussen de pinakels in een zuiver vierkant herplaatst en met kleine eiken klosjes en de oude kruisverbinding op de bodemplank bevestigd met bamboe deuvels in epoxylijm.

- *gespiegelde driepasbogen in de spits*: de in tweeën gebarsten en vervormd gefixeerde bogen zijn gedemonteerd, in de juiste positie gelijmd en met bamboe deuvels aan de stijlen bevestigd.

- *ezelsruggen in het front en de rechterflank*: alle toten losgemaakt en de breuken gelijmd. De in stukken gebarsten en met draadnagels en touw bevestigde ezelsrug uit de flank gedemonteerd en weer tot een geheel gelijmd.

Als voor de uit de andere toren afkomstige toot een goede vervanger is bijgesneden kunnen de toten en de ezelsrug uit de rechterflank weer op hun plaatsen worden bevestigd met bamboe deuvels en is de linkertoren constructief en architectonisch weer op passende wijze hersteld.

De rechtertoren kan op eenzelfde manier weer in het gareel worden gebracht.

Het blootleggen van de geschilderde afwerking uit 1651 is vervolgens systematisch hervat, dus beginnend met de zes frontstijlen in het pijpenfront en de geprofileerde lijst boven de pijpentorens. Omdat de in 1703 vernieuwde luiken niet meteen goed om de kast zullen hebben gepast, is aan te nemen dat het bijschaven en plamuren van de lijst boven de ronde pijpen-

torens in genoemd jaar is gebeurd. Op deze onderdelen kwam de afwerking uit 1651 dus enigszins gehavend tevoorschijn. Tegelijk met de beschreven werkzaamheden is nog een verkennende reinigingsproef op het linkerluik uitgevoerd.

Voor het beschreven werk dat is uitgevoerd door de collega's E.v.d.Brink, P.Dijkman, mijn vrouw en mij zijn bijgaande drie declaraties opgesteld:

- E.van den Brink, fact. 96-07, d.d. 11-9-1996, voor 67 uur,
- P.Dijkman, fact. 18, d.d. 22-9-1996, ,, 88.5 ,,
- W.Haakma Wagenaar, fact. 96-15, d.d. 2-10-'96 ,, 90 ,,

De betreffende factuurbedragen zien wij gaarne overgemaakt op de eigen rekeningen.

Met vriendelijke groet,

copie: P.Verhoeven, Hoofd Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Postbus 73, 1800 AB Alkmaar